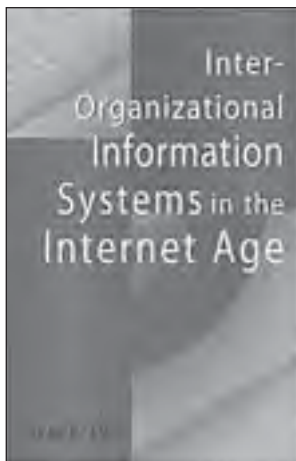

سیستم‌های اطلاعاتی بین‌سازمانی در عصر اینترنت

Eom, S.B. (Ed.), Inter-Organizational Information Systems in the Internet Age. Hershey, PA: Idea Group Publishing, 2005. 392 p. ISBN: 1-59140-318-9.

• حمید کشاورز*

کارشناس ارشد علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

برای آن، فعالیت‌های سازمانی خود را انجام داده و با سازمان‌های همسوی خود تعامل داشته باشند.

اینترنت، اینترنت و اکسترانت و اکسترانت هرکدام شبکه‌ای از سیستم‌های اطلاعاتی‌اند که برای دستیابی به اهداف خاصی به یکدیگر پیوند خورده‌اند. صرف‌نظر از اینترنت که خود تحول بزرگی در انجام امور سازمانی محسوب می‌شود، اینترنت و اکسترانت افق نوینی به روی سازمان‌ها برای پیشبرد فعالیت‌هایشان گشوده است. در ادامه چنین پیشرفت‌هایی به‌تازگی سخن از سیستم‌های اطلاعاتی ملی نیز به میان آمده است که در صورت تحقق می‌توان آن را تحولی در اندازه‌تحولات پیشگفته در نظر گرفت که منافع ملی یک کشور در بستر آن به‌دست می‌آید. اما قبل از آن لازم است تا سیستم‌های مختلف اطلاعاتی سازمان‌های گوناگون از طریق فرآیندها و ابزارهای خاصی به یکدیگر پیوند خورده و با یکدیگر در تعامل باشند.

سیستم‌های اطلاعاتی بین‌سازمانی^۱ که نمونه‌ای از اکسترانت‌ها هستند، برای تحقق چنین امری به‌وجود آمده‌اند. این سیستم‌ها به‌مثابه ابزارهایی برای دستیابی به تعامل سازمانی و پی‌گیری رقابت بین سازمان‌ها و در نهایت دستیابی به اهداف سازمانی مطرح شده‌اند. بسیاری از نمونه‌های سیستم‌های اطلاعاتی که مزایای رقابتی را برای سازمان‌ها فراهم کرده‌اند، از نوع سیستم‌های اطلاعاتی بین‌سازمانی هستند (پرتو و میلر^۲، ۱۹۸۵). اگرچه تعاریف مختلفی از اینگونه سیستم‌ها به‌دست داده شده است و در برخی از موارد این تعاریف با تعاریف داده‌شده از تجارت الکترونیک دارای همپوشانی هستند، به‌نظر می‌رسد تعریفی که اوم^۳ از آن ارائه کرده است جامع و مانع باشد. وی معتقد است: « سیستم اطلاعاتی بین‌سازمانی،

در نیمه دوم قرن بیستم با گسترش منابع اطلاعاتی و کاربران آنها، سیستم‌هایی برای ذخیره‌سازی، سازماندهی و ارائه اطلاعات پدید آمدند که اگرچه خودشان در نتیجه گسترش فناوری‌های اطلاعاتی به‌وجود آمده بودند، در گسترش این فناوری‌ها نیز نقش بسزایی ایفا کردند. از سوی دیگر اگرچه این سیستم‌ها برای پاسخ‌گویی به نیازهای گوناگون حرفه‌های مختلف پدید آمده بودند، همه آنها در داشتن سازوکار ذخیره‌سازی و بازیابی منابع اطلاعاتی ویژگی‌های مشترکی داشتند. با گذشت چند دهه و ظهور اینترنت زمینه برقراری ارتباط بین سیستم‌های اطلاعاتی مختلف به‌گونه بهتری فراهم شد تا آن اندازه که توانست مرزهای جغرافیایی را نیز درنوردد.

این سیستم‌ها در سازمان‌های مختلف با کاربردهای مختلف گسترش پیدا می‌کردند. در اواسط دهه نود قرن بیستم اینترنت به‌وجود آمد. این سیستم شبکه‌ای بود که سیستم‌های اطلاعاتی یک سازمان در چارچوب آن تعریف می‌شدند. به‌عبارت دیگر اینترنت شبکه داخلی سازمان‌هاست که فقط برای کارمندان آن سازمان‌ها قابل دسترس و استفاده بوده و برای انجام امور آن سازمان‌ها ایجاد شده است. پس از آن با پیشرفت‌های روزافزون فناوری‌های اطلاعاتی این تصور پدید آمد که می‌توان شبکه‌هایی ایجاد کرد که بتواند دربرگیرنده سیستم‌های مختلف مستقر در سازمان‌های مختلف باشد و امور مربوط به آنها را به‌صورت یکپارچه انجام دهد. اکسترانت نسل بعدی چنین شبکه‌هایی بود که در اواخر دهه نود پدید آمد. بدین ترتیب سازمان‌هایی که دارای منافع، اهداف و مراجعه‌کنندگان مشابهی بودند، می‌توانستند با کاربرد اکسترانت و در چارچوب تعریف‌شده

در صدد است تا مفهوم و کاربردهای سیستم‌های اطلاعاتی بین‌سازمانی را به‌طور گسترده شرح دهد.

کتاب در هفت بخش سامان یافته است. عناوین بخش‌ها عبارت‌اند از: «مبانی»، «زیرساخت فناوری سیستم‌های اطلاعاتی بین‌سازمانی»، «تحلیل سیستم»، «به‌کارگیری و کاربرد»، «ارزیابی»، «روش تحقیق»، و «مطالعه تجربی». بخش اول از سه فصل تشکیل شده است. این سه فصل نگاه جامعی از بقیه بخش‌های کتاب فراهم می‌کند. اوم در فصل اول ابتدا مرور مختصری از مفاهیم و تعاریف پایه‌ای و زیرساخت فنی سیستم‌های بین‌سازمانی به خواننده ارائه می‌کند. وی در این فصل این سیستم‌ها را سیستم‌های اطلاعاتی و مدیریتی تعریف می‌کند که مرزهای سازمانی را از طریق ارتباط الکترونیکی با شرکای تجاری درمی‌نوردد تا اطلاعات و درخواست‌های کاری را به اشتراک گذاشته و قابلیت‌های معاملات الکترونیک مانند خدمات خرید و فروش کالاها را میسر سازد (بنگرید به: تعریف ارائه شده در بندهای پیشین). نویسنده در ادامه ادبیات موجود در زمینه سیستم‌های بین‌سازمانی مشتمل بر ۱۹۲ اثر منتشر شده پس از ۱۹۹۹ را مرور کرده و در ده بخش متفاوت گنجانده است. وی اشاره می‌کند که این مرور مکمل و ادامه مقاله دیگری از ناگی و وات^۸ (۲۰۰۲) است که کمی پیش از آنها ۲۷۵ اثر منتشرشده بین سال‌های ۱۹۹۳ تا ۱۹۹۹ را مطالعه کرده بودند و به همین دلیل آثار موجود در آن مقاله در نظر گرفته نشده است. این دو مقاله نگاه بسیار جامعی از آثار منتشر شده و رویکردهای موجود در زمینه سیستم‌های بین‌سازمانی را به خواننده ارائه می‌کند.

فصل دوم نوعی گونه‌شناسی^۹ از سیستم‌های بین‌سازمانی را ارائه می‌کند که به خواننده در درک هدف این سیستم‌ها و ساختار آنها کمک کرده و زمینه‌های پژوهشی موجود در این زمینه را معرفی می‌کند. این گونه‌شناسی تفاوت‌ها و شباهت‌های بین سیستم‌های بین‌سازمانی موجود و نیز بین سایت‌های وب داخلی^{۱۰} و عمومی^{۱۱} را نشان می‌دهد. نویسندگان زمینه‌ها و گونه‌شناسی سیستم‌های بین‌سازمانی را برای پژوهشگران و فعالان این حوزه ارائه می‌کنند. در ادامه این فصل دو حوزه کلی که این سیستم‌ها در آنها با هم تفاوت دارند، ارائه شده و ساختار روابط و نوع اطلاعات مبادله‌شده بین آنها جداگانه مورد بحث قرار می‌گیرد. سپس مزایا و معایب سیستم‌های بین‌سازمانی مورد بحث قرار گرفته و پژوهش‌های انجام‌شده درباره تبادلات الکترونیکی داده‌ها و سیستم‌های مربوط به آن معرفی می‌شود تا زمینه‌های پژوهشی جدید شناسایی شوند.

هدف فصل سوم ارائه چارچوبی برای سیستم‌های بین‌سازمانی شغل به شغل^{۱۲} بر مبنای نمونه‌های واقعی است. نویسنده بر پایه دو عامل ارتباط کاری^{۱۳} و سطح حمایتی سیستم^{۱۴} چارچوب جدیدی را مطرح می‌کند که بر اساس آن سیستم‌های بین‌سازمانی به چهار دسته تقسیم می‌شود. این چهار دسته عبارت‌اند از: «اشتراک منبع»^{۱۵}، «همکاری عملیاتی»^{۱۶}، «هماهنگی عملیاتی»^{۱۷} و «همکاری تکمیلی»^{۱۸}. وی موارد واقعی مربوط به هر نوع را مورد مطالعه قرار داده و ویژگی‌های مشترک سیستم‌های موجود در هر

تعبیر نویسنده از اکسترانت یک اینترانت مشترک است که با استفاده از فناوری اینترنت امور بسیاری از جمله فروش، بازاریابی، تولید، انتشار پیوسته، طراحی و توسعه محصولات جدید، ارتباطات هم‌زمان، معاملات تجاری و تصمیم‌گیری در بستر آن اجرا می‌گردد

یک سیستم اطلاعاتی و مدیریتی است که از طریق ارتباط الکترونیکی^۴ با شرکای تجاری برای اشتراک داده‌ها، اطلاعات و امور کاری از مرزهای سازمانی فراتر رفته، قابلیت‌های معاملات الکترونیک مانند خدمات خرید و فروش را فراهم ساخته و با هدف افزایش کارآمدی، مطلوبیت، رقابت و سودآوری برای سازمان‌های شرکت‌کننده ارتباطات و تصمیم‌گیری را تسهیل می‌کند. ارتباط الکترونیکی از طریق اینترنت، اکسترانت‌ها، اینترانت‌ها، گروه‌افزارها، تبادل الکترونیکی داده‌ها، سیستم‌های جریان کاری، فناوری‌های ارتباطات سیار^۷ و سایر فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی ایجاد می‌شود» (اوم، ۲۰۰۵، ص ۵).

کتاب سیستم‌های اطلاعاتی بین‌سازمانی در عصر اینترنت ویراسته اوم با هدف فراهم‌آوردن رهنمودهایی برای آگاهی از شرایط کنونی اینگونه سیستم‌ها و مفاهیم پایه‌ای آنها منتشر شده است. کتاب درباره سیستم‌های اطلاعاتی بین‌سازمانی، نوع‌شناسی، نمونه‌های واقعی، پیاده‌سازی، مزایا، خطرها، راهبردهای مشترک، گرایش‌های آینده و گستره وسیعی از موضوعات مطرح در مدیریت اینگونه سیستم‌ها مانند موضوعات فنی و سازمانی بحث می‌کند (پیشگفتار). این کتاب که بیشتر ماهیتی نظری دارد،

هر ساختاری برای افزایش توانایی افراد جهت دستیابی به محتوای آن نیازمند سازماندهی مخصوص خود است و بسته به ماهیت هر ساختاری، از فروشگاه تا کتابخانه، روش سازماندهی و طبقه‌بندی متفاوت است

نویسندگان معتقدند که برای گسترش فضای رقابتی و کارآمدی، سازمان‌ها به استفاده از خدمات فراهم‌آمده از طریق فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی ملزم هستند. این امر از طریق بهبود خدمات مشترک، اشتراک اطلاعات و تصمیم‌گیری مشترک اعضا میسر می‌شود

از سازمان‌های عضو درخواست‌ها و علاقه‌مندی‌های مراجعانشان را مطرح می‌کنند. نویسندگان معتقدند که برای گسترش فضای رقابتی و کارآمدی، سازمان‌ها به استفاده از خدمات فراهم‌آمده از طریق فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی ملزم هستند. این امر از طریق بهبود خدمات مشترک، اشتراک اطلاعات و تصمیم‌گیری مشترک اعضا میسر می‌شود. سپس نویسندگان یک مدل برای انجام این همکاری‌ها ارائه می‌کنند که در حقیقت چارچوبی برای تحلیل الزامات چنین فعالیت‌هایی است. پایان‌بخش این فصل بررسی کاربرد این مدل درباره پورتال توسیتیز^{۳۲} در استرالیای غربی است.

در فصل هفتم که بخش چهارم کتاب نیز به حساب می‌آید، نویسندگان چالش‌های خاص طراحی و توسعه سیستم‌های بین‌سازمانی را در یک بستر بین‌سازمانی مورد بحث قرار داده و چارچوب مدیریتی اینگونه از سیستم‌ها را مبنایی برای توضیح نتایج مختلف یک سیستم بین‌سازمانی می‌دانند. این چارچوب این امر را به ذهن خواننده متبادر می‌سازد که نتایج یک سیستم بین‌سازمانی محصول فرآیند پویایی بین چندین عامل است. سیستم بین‌سازمانی باید به‌گونه‌ای اساسی با هدف شبکه و اهداف راهبردی اعضای آن هماهنگ باشد. به‌علاوه آنها باید به‌گونه‌ای در ساختار سازمانی

به‌رغم اینکه سیستم‌های بین‌سازمانی در حال حاضر مورد استفاده قرار می‌گیرند و از حد نظریه فراتر رفته‌اند، مطالب کتاب بیشتر بر مبنای نظری و مفهومی آنها تکیه دارد و توجه به نمونه‌ها کمتر است

دسته را مشخص می‌کند. نویسنده در ادامه نکاتی را برای برنامه‌ریزی و طراحی سیستم‌های بین‌سازمانی ارائه و یک فرآیند چهارمرحله‌ای از ساخت یک سیستم بین‌سازمانی پیشنهاد می‌کند. به‌اعتقاد وی هر دسته از این سیستم‌ها، حتی اگر از زیرساخت فنی مشابهی استفاده می‌کنند، باید با یک برنامه کاری خاص پیوند بخورد.

در فصل اول بخش دوم، درباره اکسترانت که یکی از زیرساخت‌های سیستم‌های اطلاعاتی است و در شکل‌گیری یک سیستم بین‌سازمانی نقش عمده‌ای دارد، بحث می‌شود. اکسترانت یک شبکه خصوصی مبتنی بر وب تعریف شده است که با هدف انجام امور محوله، شبکه یک سازمان یا شرکت را در یک محیط امن و پیوسته الکترونیک به شبکه‌های شرکای تجاری، تولیدکنندگان، کارگزاران و خریداران متصل می‌کند. تعبیر نویسنده از اکسترانت یک اینترنت مشترک است که با استفاده از فناوری اینترنت امور بسیاری از جمله فروش، بازاریابی، تولید، انتشار پیوسته، طراحی و توسعه محصولات جدید، ارتباطات هم‌زمان، معاملات تجاری و تصمیم‌گیری در بستر آن اجرا می‌گردد. اکسترانت‌ها فناوری‌های اصلی برای ساخت سیستم‌های بین‌سازمانی محسوب می‌شوند، اگرچه فناوری‌های بسیار دیگری مانند فناوری‌های هوشمند مربوط به تدارک و مدیریت پروژه، فناوری‌های نظارتی و مدیریت دانش نیز برای ایجاد یک سیستم بین‌سازمانی اهمیت دارند. در ادامه این فناوری‌ها نیز مورد بحث قرار گرفته‌اند.

فصل پنجم مدل کاری فراهم‌آوری / فراهم‌آورنده خدمات برنامه‌های کاربردی^{۳۱} را معرفی می‌کند که یک روش تطبیقی فعال برای سازمان‌ها در کاربرد فناوری اطلاعات محسوب می‌شود. این مدل برنامه‌های کاربردی نرم‌افزاری را از طریق خدمات متمرکز در یک منطقه^{۳۰} به‌کار گرفته، مدیریت و میزبانی می‌کند. چنین خدماتی از طریق خدمات گسترده و بر اساس توافقات صورت‌گرفته بین سازمان‌ها درباره قیمت خدمات و نگهداری آنها انجام می‌گیرد. این مدل باعث می‌شود که این خدمات موانع جغرافیایی، فرهنگی، سازمانی و فنی بین خریداران را از بین برده و از ارزش مکانی سازمان‌ها بکاهد و در عین حال پرسش‌هایی را در ذهن پژوهشگران درباره چگونگی و چرایی به‌کارگیری آنها در محیط‌های سازمانی و مبتنی بر وب ایجاد کند. هدف این فصل اشاره به موضوعات و نگرانی‌های مربوط به مدیریت سیستم‌های بین‌سازمانی و تأثیر این مدل بر سازمان است. این فصل بر مبنای نمونه‌های واقعی و آثار نویسندگان مطرح، نکات مدیریتی و پژوهشی مربوط به این مدل را شرح می‌دهد.

فصل اول بخش بعد به مطالعه کاربرد فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی برای بهبود محیط‌های همکاری شغلی / صنعتی^{۳۱} اختصاص دارد. این فصل نمونه قابل توجهی از سیستم‌های بین‌سازمانی مبتنی بر سوپرانت^{۳۲} را معرفی می‌کند که در فصل اول نیز به آنها اشاره شده است. همکاری‌های شغلی / صنعتی نوعی توافق صنعتی^{۳۳} است که هدف آن زمینه‌سازی فعالیت‌های اجتماعی و خدمات شغلی مشترک برای سازمان‌های عضو است. هر یک

عوامل مهم تأثیرگذار بر پذیرش و نفوذ این سیستم‌ها را بر مبنای نوع آنها دسته‌بندی می‌کند. یافته‌های این بررسی فرضیهٔ چلس و دیگران را تأیید می‌کند، اگرچه برخی از عوامل در یک دستهٔ خاص جای نمی‌گیرند. وی در ادامه خاطر نشان می‌کند که عوامل مؤثر بر پذیرش و نفوذ سیستم‌های بین‌سازمانی بر پذیرش و نفوذ شکل‌های نوظهور این سیستم‌ها نیز تأثیر بسزایی دارند.

ویراستار کتاب در فصل نهم سیستم‌های بین‌سازمانی را سیستم‌های پیشرو در حمایت از تصمیم‌گیری معرفی می‌کند. تمرکز چنین سیستم‌هایی از تیم‌ها، گروه‌های کاری و سیستم‌های سازمانی مبتنی بر اینترنت به سیستم‌های تصمیم‌گیری بین‌سازمانی مبتنی بر اکسترانت تغییر کرده است. در این فصل به تحول این سیستم‌ها از سیستم‌های حمایت‌کننده از یک نفر تا سیستم‌های حمایت‌کننده از تصمیمات بین‌سازمانی پرداخته شده است. نویسنده برای فهم بهتر، به‌اختصار دو سیستم قدیمی «حمایتی سازمانی» و «همگانی»^{۲۶} را مورد بحث قرار داده و تعاریف، معماری و کاربردهای آنها را ارائه می‌کند. این سیستم‌ها ابزارهایی ضروری برای حمایت از تصمیم‌گیری و ارتباطات به‌منظور بهبود رقابت بین‌سازمانی برای دستیابی به اهداف مشترک را وصف می‌کنند.

در فصل دهم پیشرفت‌های جدید متأثر از ساخت و کاربرد سیستم‌های حمایت از تصمیمات بین‌سازمانی^{۲۷} بررسی شده است. در این فصل مفهوم سیستم‌های حمایت از تصمیمات بین‌سازمانی تعریف و یک معماری و فناوری اطلاعاتی برای چنین سیستم‌هایی بررسی می‌شود. نمونه‌های کاربردی این سیستم‌ها در دسته‌های مبتنی بر ارتباطات، داده، مدرک، دانش و الگو تقسیم‌بندی شده‌اند. سپس کاربرد چنین سیستم‌هایی به دو دستهٔ مشتری‌مدار و تولیدکننده‌مدار^{۲۸} تقسیم شده‌اند. در پایان مزایا، معایب و موضوعات به‌کارگیری این سیستم‌ها بیان شده است.

فصل یازدهم تنها فصل بخش ششم کتاب است که به موضوع ارزیابی اختصاص دارد. در این فصل روش‌های ارزیابی کاربردپذیری و مناسبت سیستم‌های اطلاعاتی بین‌سازمانی مبتنی بر رایانه^{۲۹} تشریح شده است. نویسندگان ابتدا اهمیت و دشواری ارزیابی را خاطر نشان کرده و مزایا و معایب روش‌های ارزیابی را شرح داده‌اند. این فصل با یک مطالعه موردی ادامه پیدا می‌کند که در آن به این نکته پرداخته شده است که آیا کاربرد یک برنامه در عین حال که نگرش‌های لازم برای حضور و فعالیت سایر اعضا را فراهم می‌کند، می‌تواند اطلاعات مهم را از دسترس آنها دور نگه‌دارد. هدف این فصل فراهم کردن رهنمودهای عملی برای سازمان‌ها جهت جست‌وجوی سیستم‌های بین‌سازمانی است تا بدین وسیله به آنها در انتخاب و توسعهٔ سیستمی در راستای اهداف و نیازهایشان کمک کند. در این فصل روش‌های ارزیابی برای برنامه‌های چندکاربری^{۳۰} معرفی شده و از بین آنها روش خاصی به نام آگاهی مشترک هم‌زمان و ارزیابی خصوصی^{۳۱} و کاربرد آن تشریح شده است.

بخش پایانی کتاب که شامل دو فصل است، به روش‌های پژوهشی

جای بگیرند که بتوانند روابط و فرآیندهای مربوط به شبکه را پشتیبانی کنند. چندین نمونهٔ موفق و ناموفق از اینگونه سیستم‌ها ارائه و به ضرورت وجود دیدگاه‌ها و انگیزه‌های مشترک اشاره شده است. یکی از عوامل مهم در دستیابی به سیستم‌های موفق، رابطهٔ متقابل فنی و اجتماعی بین سازمان‌هاست. بدین ترتیب که سطح اعتماد بین اعضا در برپایی و بهینه‌سازی چنین سیستم‌هایی در موفقیت آنها نیز تأثیر چشمگیر دارد.

فصل اول بخش پنجم به مسئلهٔ پذیرش و نفوذ سیستم‌های بین‌سازمانی اختصاص دارد. نویسنده در این فصل با مرور عوامل مربوط به سطح پذیرش سیستم‌های بین‌سازمانی، فرضیهٔ چلس^{۲۵} و دیگران (۲۰۰۱) را که در آن پذیرش سیستم‌های بین‌سازمانی به سه سطح سازمانی، بین‌سازمانی و فنی وابسته دانسته شده است، گسترش می‌دهد. وی برای انجام این کار ۲۵ مطالعهٔ موردی مربوط به سیستم‌های بین‌سازمانی را بررسی و

همکاری‌های شغلی - صنعتی
نوعی توافق صنعتی است که
هدف آن زمینه‌سازی فعالیت‌های
اجتماعی و خدمات شغلی مشترک
برای سازمان‌های عضو است.

3. Sean. B. Eom
4. Electronic linkage
5. Groupware
6. Electronic Data Interchange: EDI
7. Mobile communication technologies
8. Nagi & Wat
9. Typology
10. Internal websites (Intranets)
11. Public (external) websites
12. Business-to-business inter-organizational systems
13. Role linkage
14. System support level
15. Resource pooling
16. Operational cooperation
17. Operational coordination
18. Complementary cooperation
19. Application Provision/provider (ASP) business model
20. Centrally-located services
21. Business/industrial association environment
22. Supranet-based inter-organizational systems
23. Industrial aggregation
24. 2Cities
25. Chwelos
26. Organizational and global Decision Support Systems
27. Inter-organizational Decision Support Systems: IODSS
28. Customer and supplier-focused
29. Computer-based inter-organizational information systems
30. Multi-user application
31. Synchronous Awareness and Privacy Evaluation
32. Comparative pairs analysis
33. Pairs of respondents
34. Strategic networks

مأخذ:

1. Eom, S. B. (2005), An introduction to inter-organizational information review with selected bibliography in Eom (Ed.) "Inter-organizational information systems in the internet age", Hershey, PA: Idea Group Publishing, 2005, pp. 1-30.
2. Ngai, E. W. T., & Wat, F. K. T. (2002). A literature review and classification of electronic commerce research. *Information & Management*, 39(5), 415-429.
3. Porter, M. E., & Millar, V. E. (1985). How information gives you competitive advantage. *Harvard Business Review*, 63(4), 149-160.
4. Chwelos, P., Benbasat, I & Dexter, A. S. (2001), Research Report: Empirical Test of an EDI Adoption Model, *Information systems research*, 12(3), pp. 304-321.

و مطالعات تجربی اختصاص دارد. در فصل دوازدهم به کارگیری روش تحلیل جفتی مقایسه‌ای^{۳۲} برای گردآوری داده به منظور انجام پژوهش‌های مربوط به سیستم‌های بین‌سازمانی توصیه شده است. به اعتقاد نویسنده زنجیره سازمان‌های عضو با گردآوری داده‌هایی از یک شرکت مرکزی درباره تولیدکنندگان در سطح بالا و مشتریان در سطح پایین قابل مطالعه و تحلیل است. با مقایسه جفت‌های پاسخ‌گو^{۳۳} در شرکت مرکزی تفاوت بین مشتریان و تولیدکنندگان قابل تحلیل است.

فصل پایانی کتاب به شرح این حقیقت می‌پردازد که چگونه فناوری اطلاعات ساخت شبکه‌های راهبردی^{۳۴} برای سازمان‌ها را تسریع و حمایت می‌کند. به اعتقاد نویسنده اگرچه اهمیت این مفهوم به‌طور گسترده‌ای در آثار مختلف مورد اشاره قرار گرفته است، درباره جزئیات آن و تأثیر فناوری اطلاعات بر آن اطلاعات کمی وجود دارد. وی در این فصل بر آن بوده است تا این شکاف را با مرور ادبیات موجود پر کند. در این فصل با ارائه یک چارچوب نظری دلیل اینکه چرا شبکه‌های راهبردی ساخته می‌شوند، به‌طور کامل بررسی و یک مطالعه موردی برای تأیید و تعمیم نتایج این چارچوب ارائه شده است. پایان‌بخش کتاب زندگینامه نویسندگان و نمایه است.

محتوای کتاب با توجه به اینکه از مقالات مختلفی پدید آمده، متنوع است و ویراستار توانسته است مقالات را منسجم و یکپارچه کند. اما به‌رغم اینکه سیستم‌های بین‌سازمانی در حال حاضر مورد استفاده قرار می‌گیرند و از حد نظریه فراتر رفته‌اند، مطالب کتاب بیشتر بر مبنای نظری و مفهومی آنها تکیه دارد و توجه به نمونه‌ها کمتر است. در صورتی که نویسندگان برای هر مفهوم مصداقی معرفی می‌کردند، ارزش، کاربرد و ویژگی‌های چنین سیستم‌هایی بیشتر نمودار می‌شد. دیگر اینکه برخلاف تلاش ویراستار برای القای این امر که سیستم‌های بین‌سازمانی در حوزه‌های مختلف خدماتی وجود دارند، اما بیشتر نمونه‌هایی که در کتاب ارائه شده‌اند به سیستم‌های حوزه تجارت الکترونیک اختصاص دارند و کاربرد این سیستم‌ها در حوزه‌های دیگر مورد توجه قرار نگرفته است. این امر با توجه به اهمیتی که اینگونه سیستم‌ها می‌توانند در ارائه خدمات در سازمان‌های گوناگون و با اهداف، امکانات و مراجعان متفاوت داشته باشند، نکته قابل-توجهی به‌شمار می‌رود و می‌تواند تصویر محدودی از این سیستم‌ها در ذهن خواننده ایجاد کند. از دیگر نقاط ضعف کتاب می‌توان به صفحه‌آرایی نامطلوب آن اشاره کرد که به‌خوبی به آن پرداخته نشده است و خواننده نمی‌تواند ارتباط مناسبی با آن برقرار کند. برای نمونه فضاهای خالی موجود در صفحات، فاصله بین خطوط و بندهای کتاب چنین تصویر نامناسبی از آن را به ذهن خواننده القا می‌کند.

پی‌نوشت‌ها:

*. keshavarz62@yahoo.com

1. Inter-organizational Information Systems
2. Porter & Millar